

UNGVÁR VÁROSÁNAK 1593. ÉVI SZABÁLYZATA.

Anno dni 1593. Unghvár városának törvényül irattott privilegium.

1. Hogy akit főbiróságra akar a város választani, semmi okkal magát meg ne menthesse az főbiróságtól esztendeig és minden ur résziről való embernek parancsolhasson a főbiró.

2. A főbiró válaszszon melléje két esküttet, az tizit az város egyenlő akarathól válaszszon a biróval együtt, tizenharmadik ő maga legyen, és tizennegyedik a nótárius legyen, az főbiró kezéből senki ki ne vehesse. Aki pedig fel nem akarná venni vakmerőségből az esküttséget, azon a főbiró hat forintot vehessen, és azt a város szükségére tartsa, regestum szerént. Az biró pedig minden tizenötöd napon széket üljön, a törvény pediglen hétfön legyen, az mikor pedig a szükség kívánnya, több napokon is törvény légyen.

Továbbá pediglen az eskütt ember, ha a hirdetést elhallgatná, be nem jőne, az főbiró mindenkor tizenhat pénzt vehessen az elhallgatásért. Akiknek pediglen törvények lészen, hát mindenik tartozik a főbirónak esküttjével együtt nyolcz-nyolcz pénzzel az törvénytől, tanutól pediglen két-két pénz. Az külföldiek egy-egy tanutól tartozzanak négy-négy pénzzel.

Hogyha pediglen az meglött törvényt az Ő Nagysága székire felviszik, az mely pörös felviszi az törvényt, tartozik a főbirónak huszon-négy pénzzel, kinek az harmada a nótáriusé, a két része a főbiróé.

Az mely törvény az Ő Nagysága székén véghezmegyen, tehát az a törvény erejében maradjon, és fel ne bontassék. Hogyha pediglen az főbiró mesgyét, avagy barázdát igazit, törvény szerént azféle törvények appellatióban ne mennyenek az ur székire, hanem helyén maradjanak.

Hogyha pediglen az vidéki ember meglött törvényt kérdőképpen hoz be ebben a városban az főbiró eleibe, és törvényt láttat, tehát tartozik az felperes negyven pénzzel, aki a törvényt behozza. Aki pedig utána jő, az alperes, az tartozik nyolcz pénzzel, és oszlattassék az esküttekkel egyetemben.

Az mely ember pediglen a járó biróval perest idéztet és tanukat, tartozik a peres ember a járó birónak két pénzzel, az két pénzért

láttassa meg kárát, a főbíró megítélvén tanácsival a kárt, a kinek résin bement, azzal elégíttesse meg a főbíró a káros embert. A mely ember szántszándékkal hajtaná marháját a szőlőhegyre, avagy egyéb tilalmas helyekre, a kerülő hajtsa be a főbíró udvarára, s a főbíró vegyen egy forintot rajta, a két része a főbíróé, a harmadrésze a kerülőké. Hol pediglen valaki a kerülőkre támadna, tehát azt a főbíró megfogassa és törvényt láttasson reá, az törvény szerént büntesse meg.

Továbbá szüretnek idején az főbíró vigyáztasson, a mely nemes ember, avagy paraszt ember, borát elszöktetné szüretkor, és rajtakaphatnák, mind lova, szekere elvéttessék, kinek harmada a bíróé, és kerülőké légyen, az két része pedig az uré, az ur hon nem létében az ur vagy meg akarja adni meglátja, vagy felét az espotályba, felét a schólába adják, azt is, a mit az emberen vehetnek, a ki borát elszöktetné egyenlőképen osztassék.

A szüretnek idején pedig senki a szőlőhegyen marháját, se ökrét se lovát ki ne bocsássa, hanem szekerehez kösse, mert a birsága egy forint, a pedig a főbíróé.

5. Ötödik tiszti az ungvári főbírónak: hogy a sokadalomkor viseljen gondot, és több birákkal egyetembe az sokadalomnak idején minden napra tiz-tiz embert állasson a főbíró a sokadalom őrzésére, az kit pedig a főbíró reá vetne s el nem menne, a tizedes büntesse meg tizenhat pénzzel, hol pedig a tizedes elhallgatna, az főbíró a tizedest büntesse meg egy forintig az főbírónak várjon. Ezek pediglen valakit lopásban, avagy valami vétekben kaphatnak, azt megfogják, és a főbíró házához hozzák, az főbíró tanácsival egyetemben törvényt lásson reájok, és törvény szerént büntesse. Az idegeneket pedig az kit az őrzők az lopáson avagy egyéb bűnön találnak, tehát a mit rajtok az főbíró veszen, két része az főbíróé lészen, a harmadrésze a város őrzőké.

Valaki pediglen tartat a főbíróval, tartozik a főbíró az ő tiszti szerént megtartani, és a főbíró azon az méltán megtartott emberen negyven pénzt venni. Ha pediglen méltatlanul tartatja a főbíróval az embert, tehát meg viszont szálljon az fizetés arra az emberre, a ki méltatlanul tartatja.

És ha az embert méltatlanul kalodáztatja s tartatja, tartozik annak az méltatlan tartott embernek egy forinttal a kalodázásért. Az után minden vasárnapokon és csötörtök napokon az főbíró viseljen gondot tudniillik vasárnap praedikációig senkinek ne legyen szabad árulni semmit, sem házban, sem ház kívül, hogyha az főbíró rajta tapasztalhatja, avagy megtudhatja, hát az eladótól amit árul, azt elvehesse, az pediglen osztassék két részre, az egyik részét a főbíró külgye az espotályba, a másik részt külgye a schólában. A ki pedig az praedicatio előtt vásár-

Továbbá mivelhogy itt az ungvári hegyen vidéki nemes urainknak és paraszt népeknek is vagynak szőlejek, ha a szőlőgyepüket eszten-dönként meg nem építik, és réseken a barom bemegeyen a szőlőbe, tehát a főbíró megüzenje nekik, hogy a gyepüket bekerteljék, hogyha pedig be nem kertelnék, tehát a szüretnek idején itt az ő nagysága földén borát, avagy lovát kaphatja a főbíró, azt egy forinttal megbüntesse, és az ki részről kárt vallana, a káros embert a főbíró megélégítse.

Továbbá a mi szőlőhegyünken ne legyen szabad sem nemes embernek, sem külföldi parasztembernek szőlőjüket mérniek, sem pedig határozniok, hanem az ungvári főbírónak tegyék hirrre, és hijják ki esküttjével egyetemben, és törvény szerént igazittya el, és tartozzanak megadni a főbírónak esküttjével egyetemben a megnevezett negyven pénzt. A mely külföldi emberek rájönnének a szőlőnek igazítására, avagy mérésére, avagy törvény tételére főbíró hire nélkül, és az ungvári főbíró rajtatapasztalhatja, mindeniket egy-egy forinttal büntesse meg.

4. Negyedik tisztí az ungvári főbírónak, hogy a szőlőhegy és mezőkerülésre embereket esküssön. Homonnai István urunk ő nagysága részről négyet, Homonnai Gáspár ő nagysága részéről egyet, Homonnai Györgyné asszonyunk részéről egyet. Ezekkel pediglen a főbíró szorgalmasan őriztesse hegyeinket és mezeinket, mindaddig, míg az ő birósága tart, az hat embereket senki, kezéből ki ne vehesse, hanem szolgálja igazán és hűségesen az várost. Hogyha pediglen az kerülők az ő tisztekben hűségesen el nem járnak, és az főbíró rajtatapasztalhatná, tehát a kalodába tegye, és mindaddig büntesse, miglen igazán el nem járnak tisztekben.

Az kerülők tisztí pedig ez: hogy hűségesen őrizik a hegyet, se szőlő termését, se gyümölcsét haza ne horgyák, se pediglen kalibába ne horgya, mert ha valamelyiket rajta kaphatják, hát felköttessek érette, ha reá bizonyosodik. Hogyha pediglen a kerülők valamely embert az más ember szőlőin, avagy gyümölcsén kaphatnának, vagy valamely káron, azokat az ő hitek szerént megfogják, és a főbíró házához hozzák, azon az főbíró egy forintot vehessen, az egy forintnak az két része a főbíróé, a harmadrésze az kerülőké. Hol pediglen a kártevő ember elszaladna, a kerülők őket meg nem foghatnák, ha megismeri, tehát tartozik aztat hiti szerént a főbírónak megmondani és az főbíró megfogassa, és amint felül megvayon irva, megbüntesse. Az mely marhát a kerülők a kárban találják szaladás szerént, nappal egy pénz, éjjel pedig két pénz, hol pedig oly kárban találják a kerülők a marhát, tartozzanak megmondani a káros embernek, ha a káros ember el nem szenvedheti az ő kárát, tehát kihija a főbíró esküttével egyetemben és

pediglen harmadszékig szolgáljon. Az mely embert pediglen törvényben idéznek, az két törvényszéket elhalaszthatja, az harmadik törvényszéken elő kell állani, és meg kell az törvényt hallani.

Hol pediglen az harmadik törvényszéken előállana, hát a főbíró reámeheessen, és megfoghassa, és fogság alatt hallgattassa meg a másik peresnek feleletét.

Hogyha pediglen valamely ember hatalmasul az más ember szöleit elkapálná, avagy pediglen szántóföldit elszántaná, vagy pediglen rétit foglalná, a káros ember, ha a főbíró esküttjével egyetemben kihívja az kárt látni, tartozik a főbírónak esküttjével egyetemben negyven pénzzel. Az főbíró pediglen kimenvén esküttjével egyetemben igaz ítéleti szerént az káros embernek visszaadja, és azt pediglen az hatalmaskodó embert, az ki a más földit elfoglalta volna, azt az embert a főbíró büntesse meg két girával, mely girák tesznek hatvannégy-négy pénzt, az egyik gira a főbíró esküttjével egyetemben, a másik gira a peresé. Ezenkívül minden rend beli hatalmaskodó embereket az főbíró ez szerént büntesse meg.

Továbbá valamely atyafiak osztolni akarnak egymással, avagy pediglen külső örökséggel, avagy ingó-bingó marhával, az tartozik a főbírónak esküttjével egyetemben negyven pénzzel. Hogyha pediglen valamely szőlőt osztatna főbíróval, esküttjével egyetemben kiviszi, az tartozik *minden barázdától* negyven-negyven pénzzel. Az mely ember pediglen házat veszen, avagy szőlőt három fizetésre legyen az ára, az mint régi atyáink éltenek véle vagy pedig egyéb örökséget, egyenlőképen éljenek vele. Az ki pedig házat avagy szőlőörökséget veszen, tartozik *áldomásban* az főbírónak esküttjével egyetemben *három tál étekkel és egy forint ára borral*, de ugy. hogy aki veszi két részivel tartozik, és az ki eladja harmadik részivel. Az mely ember pediglen az örökségről város pecsétje alatt való levelet veszen, tartozik a pecsétől negyven pénzzel a főbírónak esküttjével egyetemben, és a nótáriusnak a levélirástól tizenkét pénzzel, a mint a régi eleink éltenek véle. Hogyha pediglen a nótárius perfolyta levelet ir, a törvénynek folyása szerént, tehát tizenkét pénzt vehessen irásért a nótárius.

3. Harmadik tiszti a főbírónak ez, hogy háromszor esztendőbe a szőlőhegyet megkerülje, és a szőlőknek gyepűit meglátogassa. A kién hitván volna a kertelés vagy rés volna rajta: elsőben a főbíró büntesse meg tizenhat pénzzel, második kerülésbe, hogy ugyancsak azon rést találja kerteletlen, kétannyival büntesse, tudniillik harminczkét pénzzel. Harmadszor pedig ha kimegyen a főbíró, s ugy találja a rést, tehát egy forinttal büntesse meg. Hol pediglen keménységnek vetné magát, hát a főbíró annak utánna megfogja és mindaddig fogságban tartsa, mig be nem csinálja.

nap valamit venne, azt megtudván, azon a főbiró vehessen egy forintot: ennek fele a schólában és espotályban, fele pedig a biróé és eskütté legyen. Annakutánna vasárnap avagy csütörtökön az mit a városra hoznak eladni, az kufárok tizenkét óráig complárságra meg ne vehessék, hanem a ki behozza, az árulja, tizenkét óra elmulván szabadon megvehetik, az kik akarják, hogyha pediglen ez kívül cselekednének, tehát az főbiró a szerént büntesse, a mint a vasárnapi büntetést rendelték.

Továbbá csütörtökön és vasárnap mind halból, rákból és csikból, olajból a főbirónak két-két pénzzel tartozzanak, a vidéki kalmárok pedig az kik csütörtökön árulnak, tizenkét óráig szabadon árulhatnak, azután nem, és a főbirónak tartoznak fél ferton borssal. Annakutánna ungvári ember, ha az vidéki embert házához behiná, és ottben vásárlana titkon, annak egy forint a birsága, ez is a szerént osztassék, a mint felül megirtuk.

6. Hatodik ő nagyságok végezése, hogy a városnak szent Mihály napjától fogva szent György napig szabad legyen bort árulniok, eddig ő nagysága a várost az ő idejekben meg nem bántja az ő esztendejek forgásában, viszontag szent György napjától fogva szent Mihály napig ő nagyságok árultat.

7. Hetedik végezés ez, hogy a főbirónak az ungvári borból az kit kezdnek, kóstolóban messzely bort hozzanak, és a főbiró az ő lelkiismereti szerént megitélje, mit érdemel az időnek állapotja szerént. Szent Mihály naptól fogva szent György napig vidéki bort különben be ne hozhasson, hanem a ki be akarja hozni, a főbirónak tegye hirré, hirével, akaratjával vethesse le, ha pediglen orozva valaki behozná, a főbiró megtudhatná, azt a bort a város számára foglalhassa. Viszontag valaki a vidéki bort főbiró hirével be hozza, szabad ne legyen kikezdeni mindaddig, mig egy ungvári bor vagyon. Hanemha az bornak szűki lenne, az főbiró esküttivel egyetemben a vidéki bort megkóstolván egy itezét hozna kóstolóba, megitélik a mit ér az időnek állapotja szerént, s a szerént kezdettessék. Ha pedig engedelemből behozandják hordóstól, mindenkor szabadon eladhatja, és a városnak adjon egy-egy hordó bortól huszonöt pénzt öt cseberig, ha pediglen öt cseber alatt leszen az főbiró itéleti szerént vegyen tőle. Ezek regestum szerént tartassanak a város szükségére. Továbbá hogyha valaki vidéki bort kezdene ungvári bor gyanánt, azt megtudhatná a főbiró, ott érné, azt az főbiró elvehesse és három felé osztassék, az egyik része espotályba, schólában, a másik része az tisztartóé, az harmadik része a főbiróé esküttjével egyetemben legyen. Hol pediglen ki árulna titkon, megtudhatja a főbiró, tizenkét forint a tilalma, ennek a négy forintja a főbiróé esküttivel egyetemben, a négy forintja az tisztartóé, a harmadik négy forintja város szükségére tartassék regestum szerént.

8. Mivelhogy vidéki embereknek vagyon szőlejek itt hegyünkön, kívánják azt, hogy az borokat ide be a pinczében a városban hoznák, azért ilyen okon be hozhatják: hogy szent Márton napig az szőlő hegyről be hozhatja, de ha hazaviszi, onnét hazul nem szabad be hozni önnön magának és mikoron a szőlőhegyről behozza az főbiró hírével vesse le, és a város számára huszonöt pénzt adjon, ha csak egy csöbör lészen is, azt a bort pediglen az mely vidéki ember be hozza, ne legyen szabad korcsmán kiárulni, sem ő magának, sem ungvári embernek, hanem fajában adja el. Szent Márton nap után pediglen ugyan nem szabad a szőlőhegyről be hozni, hol pediglen valaki titkon be hozná főbiró hire nélkül a városban és titkon ki árulná, a büntetése tizenkét forint, ha a bort éri pediglen a főbiró, akképen osztattassék el a mint felül megirtuk.

9. Kilenczedik végezés ez, hogyha az bornak szüki volna, a korcsma meg fogyatkoznék, bort nem akarnának kezdeni, tehát az főbirónak szabadsága legyen paraszt ember pinczejét meg járni, a hol bort találja tehát bort kezdessen, hol pediglen valaki keménységnek vetné magát, az főbirónak engedetlen volna, azon esztendőben bort ne kezdessen, és a város népit a főbiró eltílhassa róla, és valaki reá menne, egy forintig megbüntesse a főbiró.

10. Tizedik ez, hogyha az ungvári bor elfogyna, tehát a főbiró esküttivel egyetemben elrendelje a vidéki bornak az árát és ugy árulják.

11. Tizenegyedik ez, hogyha valaki szőlejét, házat avagy szántó földit vagy egyéb örökségét el akarná adni, tehát tartozik elsőben meg kínálni a vér-atyafiát, és azután az két fél szomszédit, ha azok meg nem veszik, azután ugy adhassa el örök áron, hol pedig az vér magát gondolná esztendő három napig tegye le az idegennek azt a pénzt, a mint megvették, de ha azt elmulatja idegen leszen tőle.

12. Tizenkettődik ez, hogy a főbiró esztendőben tizenkétszer el járja a várost és a kinek hitván kéménye vagyon avagy tűzrakó helye volna hitván, hát az főbiró elrontassa, és egy forint birsággal megbüntesse, szénát pedig nem szabad senkinek padgyára rakni, ahol tűzjáró hely vagyon.

13. Tizenharmadik ez, hogy esztendőnként a mennyi birságok esnek panaszokból avagy cselekedetektől, tudniillik az orrbirság egy forint, kék birság hatvannégj pénz, vér birság harminczkét pénz, ezeknek két része a tisztartóé, a harmadrésze a főbiróé. Azután száraz panasz tizenhat pénz a főbiróé magáé.

14. Tizennegyedik ez, hogy a várbeli köböllel éljen, a ki a városra vagy buzát, vagy rozst, vagy árpát, vagy zabot, borsót, lencsét hozna

be, a város csötörtivel mérje, mert valaki azzal nem méri, mind az adó, s mind a vevő egy forinttal megbüntettessék, fele az schólában, fele pedig a főbiróé.

15. Tizenötödik ez, hogy a kapásoknak az ő bérek ne legyen tavasszal nyitáskor és metszésekor. A kinek sem innya, sem enni nem adnak, adjanak den. 12. Az kiknek enni adnak, adjanak tiz pénzt, a kinek pediglen mind enni, mind innya adnak, adjanak den. 8. Fedés-kor ezenképen adjanak. Nyárba ugmint pünkösöd tájba, avagy kapáláskor és bujtáshajtóknak, az kiknek enni és innya nem adnak, adjanak tizennégy-négy pénzt, hol pedig enni és innya adnak, adjanak tiz pénzt, mint felül megiratának ugy legyen fizetések. Az ki pediglen a végezést meg rontaná, és végezés kívül többet adna, az főbiró egy forinttal büntesse, és az a főbiróé. Hogyha pedig a külső nemes uraim többet akarnának adni a kapásoknak, tehát itt ne fogad-hasson mivest, hanem falujából hozzon, és azzal miveltessen. Hogyha pediglen itt fogadnának miveseket, és többet adnának a végezés kívül, azt a főbiró megbüntesse egy forintig. Továbbá a szőlőkötözőknek többet ne adjanak negyvennégy pénznél, és háromszor enniek. A szőlőbe való fűaratóknak e szerént adjanak. Vesszőszedőknek háromszor enniek, és adjanak három pénzt. Szőlőszedőknek többet ne adjanak három pénznél és négy gerezd szőlőt, enni pedig csak ebédet, a ki ezeket megrontaná, az főbiró egy forinttal büntesse. Továbbá a buza aratóknak többet ne adjanak öt-öt pénznél, a kévekötoének pedig hat-hat pénzt, a kaszásnak pediglen tiz-tiz pénzt. Valaki ezeket meg nem állaná, és felbontaná, a főbiró egy forintig megbírságolja, és megbüntesse. Az felül megírt miveseknek béreket a városnak főbirája az idő-nek alkalmatosságához rendelje.

16. Tizenhatodik ez, hogy a sokadalmat sem tisztartó, sem ur keze ne igazgassa, hanem a főbiró tisztí az sokadalom igazgatása. A ki pediglen háboruságot kezdene sokadalomkor vagy vért tenne, vagy pediglen kardot vonna háboruságra, annak a büntetése tizenkét forint, ennek a hat forintja a tisztartóé, a hárma a főbiróé, a hárma pedig a város szükségére tartassék. Ismét a sokadalomkor a vásárvámot az eskütt birák szedjék és a főbiró házához vigyék, és az főbiró az ő hiti szerént három részre ossza, ennek a két része az urak ő nagyságoké, az harmadik része a főbiróé az eskütt birákkal egyetemben. Továbbá a sokadalomkor, hogyha valakit a főbiró hamis singen avagy hamis mértéken vagy pedig hamis itezén tapasztalna, annak is a bírsága tizenkét forint ez is a tizenkét forint akképen oszlassék, a mint oda fel meg irtuk. Továbbá hogyha valamely idegen ur jobbágya avagy nemes ember jobbágya sokadalomkor, és akárminemü köznapokon valami vétken

fogattatnak, annak a birsága a főbiróé, de hogyha törvénybül megyen ki, tehát a tanácsnak egyetembe oszlassék.

17. Továbbá tizenhetedik, hogyha valamely örökséget, szőlőt, vagy szántó földet rekedvő hétfőn és kedden, tudniillik hushagyó hétfőn és kedden, a mint régi eleink éltenek véle, nem tiltanak, azon esztendőben nem pörölhetik, hanem más esztendőben. Továbbá minden dologért való birságlás egy forintig a biróé legyen azokkal egyetemben, kiket illeti, de egy forint felét a mi leszen, az uré legyen, melyet az ur avagy az ur képe az scholában avagy az espotályban adjon.

18. Tizennyolczadik végezés ez, hogy valamely örökséget elpénzesitenek, a vér pediglen honjába lakna a kié volna, vér szerint nem élteti perit, tizenhat esztendeig peri mellől elmaratt, és abban az örökségben a kit keresni akarna idegenre maratt. Hol pedig bujdosásba volna, avagy pedig fogságban volna a vér, idegen országba, az éltetheti pörít, a mit akár szabad akaratjából keresheti, minthogy honjába nem lakott.

19. Az nemes személyek közül, kik az mi fundusunkon laknak, és paraszt örökséget birnak, kiknek örökségekre Regius Consensusok nincsen, azok is tartozzanak a város székin törvényt állani és ha kiknek azok közül mi injuriája vagyon, tartozik ezen város törvénye előtt igazságot prosequálni, a mely félnek nem fog a törvény tetszeni, appellálhassa a mi székünkhöz.

Nos Comes Joannes Drugeth de Homonna Perpetuus Comes Comitatus de Ungh Sacrae Caes. Reg. Mattis, et Ferdinandi Terty Regis Hungariae et Bohemiae, nec non Seren. Archiducis Leopoldi cubicularius etc. Adjuk emlékezésül mindeneknek, a kiknek illik, hogy minket Thury Szabó András Ungvár városának főbirája megtalálván eskütt polgártársaival együtt könyörögvén azon nekünk az ide fel megirt articulusokat minden részeiben megerősitenék. Melyeket megolvasván minden részeiben, és punctumaiba helybenhattuk, approbáltuk és acceptáltuk, kiket mind magunk, mind pedig az alattunk valókkal megtartunk és megtartatunk. Ennek nagyobb bizonyosságára és erősségére attuk és vetettük az ő privilegiumokra kezünk irását pecsétünkel megerősítvén. Datum in Arce nostra Unghvar in Festo Divi Andreae anno 1628.

Comes Joannes Drugeth
de Homonna.
L. S.

Comes Georgius Drugeth
de Homonna
L. S.

A m. kir. országos levéltárból N. R. A. fasc. 1049 n. 15.

Közli: T. K.